

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, «Ελένη», Α΄ Επεισόδιο: στ. 437 - 575

Τίτλος:

«Το παιχνίδι των αντιθέσεων»

Συγγραφή: ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

Εφαρμογή: ΜΑΡΙΑ ΤΣΟΥΜΑΡΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το παιχνίδι των αντιθέσεων

Εφαρμογή σεναρίου

Μαρία Τσούμαρη

Δημιουργία σεναρίου

Μαρία Τσούμαρη

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Δεκέμβριος 2012.

Σχολική μονάδα

Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ευόσμου

Διδακτική/θεματική ενότητα

Ευριπίδη, «Ελένη»: Α΄ Επεισόδιο, στ. 437-575

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

–

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του σεναρίου απαιτείται:

- I. Σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής:
 - α. Η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα στην αίθουσα διδασκαλίας με σύνδεση στο διαδίκτυο ή, εναλλακτικά, προβολικό μηχάνημα που να συνδέεται με φορητό υπολογιστή.
 - β. Η χρησιμοποίηση του εργαστηρίου πληροφορικής με πρόσβαση στο διαδίκτυο ή, εναλλακτικά, η χρήση τεσσάρων τουλάχιστον φορητών υπολογιστών συνδεδεμένων με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας.
- II. Σε επίπεδο μαθητικών δεξιοτήτων:
 - α. Οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση λογισμικών κειμενογράφου (Word), παρουσίασης (PowerPoint) και εννοιολογικού χάρτη ([FreeMind](#)) και με την πλοήγηση στο διαδίκτυο.
 - β. Οι μαθητές να είναι μνημόνοι στην εργασία σε ομάδες. Σε αντίθετη περίπτωση, ο διδάσκων φροντίζει πριν από την εφαρμογή του σεναρίου να εξασφαλίσει αυτές τις προϋποθέσεις και να εξασκήσει στοιχειωδώς τους μαθητές του.
- III. Σε επίπεδο οργάνωσης τάξης:
 - α. Ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες εκ των προτέρων. Βασικό κριτήριο συγκρότησης των ομάδων είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής που να χειρίζεται επαρκώς Η/Υ, δηλαδή να πληκτρολογεί με σχετική ευκολία και να γνωρίζει να πλοηγείται στο διαδίκτυο.
 - β. Αν ο διδάσκων το κρίνει απαραίτητο, μπορεί να ορίσει ρόλους για κάθε μέλος των ομάδων, για να διευκολύνει τη συνεργασία των μαθητών: πχ. χειριστής Η/Υ, συντονιστής, αναγνώστης, γραμματέας, διαμεσολαβητής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Μαρία Τσούμαρη, «Το παιχνίδι των αντιθέσεων», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση), Γ΄ Γυμνασίου, 2012.

Το σενάριο αντλεί

-

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Ευριπίδης συνηθίζει (α) να παρουσιάζει τους ήρωές του με χαρακτηριστικά διαφορετικά από αυτά που η μυθική παράδοση τους αποδίδει και (β) να εξελίσσει την υπόθεση με απροσδόκητα επεισόδια. Αυτή την «ποιητική της ανατροπής», την «ειρωνική» μέθοδο του Ευριπίδη επιχειρεί να αναδείξει το παρόν σενάριο, όπως εφαρμόζεται στο Α Επεισόδιο της «Ελένης», και όπως αποδίδεται σε σκηνικές του παραστάσεις. Επίσης, διερευνά το θέμα της «ανάγκης», όπως το διαπραγματεύονται οι ευριπίδειοι ήρωες και όπως το αντιλαμβάνονται στην καθημερινότητά τους οι μαθητές.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η διδακτική πρόταση στηρίζεται στη *διερευνητική ανακαλυπτική μάθηση* και την *θεωρία της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης* (Vygotsky, 1978)· επίσης αξιοποιούνται οι *πολυγραμματισμοί* (Kress, 2000/ Kress & van Leeuwen. 2001) και στα πλαίσια του *ρόμβου γλωσσικής εκπαίδευσης* (Κουτσογιάννης, 2012) δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη των μαθητών ως κριτικών υποκειμένων και στην ενθάρρυνσή τους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες. Προκρίνονται επίσης βιωματικές μέθοδοι μάθησης, όπως η *δραματοποίηση*.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- Να αναζητήσουν τις βασικές αντιθέσεις που διέπουν το Α΄ επεισόδιο και αφορούν τον Μενέλαο, το παρελθόν και το παρόν του, τον λόγο και τη σκευή

του, τα συναισθήματα και τις προσδοκίες του. Ειδικότερα, να διακρίνουν τα τραγικά ή/ και κωμικά στοιχεία στο ήθος του Μενελάου. (τον «αντιηρωικό κώδικα»).

- Να διαγνώσουν πώς η Γερόντισσα, που είναι δευτερεύον πρόσωπο, δρα καταλυτικά στην εξέλιξη της δράσης και την ηθογράφηση ενός βασικού ήρωα. (σε τι χρησιμεύει η συνάντηση με τη Γερόντισσα;).
- Να ανιχνεύσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του ευριπίδειου ήρωα..
- Να συνειδητοποιήσουν πώς αποτυπώνονται στα λόγια του Μενελάου η απογοήτευση και οι προβληματισμοί της αθηναϊκής κοινωνίας του 412 π. Χ. για τις συνέπειες του πολέμου.
- Να προβληματιστούν σχετικά με την έννοια της «ανάγκης» (ενσυναίσθηση).
- Να προσεγγίσουν ψηφιακά αποσπάσματα παραστάσεων της «Ελένης».
- Να αποπειραθούν και οι ίδιοι να δραματοποιήσουν το επεισόδιο, επιλέγοντας συγκεκριμένη σκηνοθετική οπτική.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη δομική οργάνωση του επεισοδίου με τις δύο μονολογικές ρήσεις του Μενελάου να πλαισιώνουν την έντονη στιχομυθία του με τη Γερόντισσα.
- Να αντιληφθούν τη διαφορά της λειτουργίας του μονολόγου και του διαλόγου.

Γραμματισμοί

- Να συντάσσουν έναν εννοιολογικό πίνακα.
- Να παράγουν πολυτροπικά κείμενα.
- Να αποκωδικοποιούν σκηνοθετικές προσεγγίσεις του ευριπίδειου κειμένου και να τοποθετούνται κριτικά απέναντί τους.
- Να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους και να οργανώσουν δραματοποίηση του ευριπίδειου κειμένου.

Διδακτικές πρακτικές

-

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ο Ευριπίδης με το παιχνίδι των αντιθέσεων ανάμεσα στο προσδοκώμενο και την απροσδόκητη εξέλιξη μεθοδεύει τον αιφνιδιασμό τόσο του κοινού όσο και των ηρώων του. Ο αιφνιδιασμός του Μενέλαου στο Α΄ Επεισόδιο λειτουργεί τόσο ανατρεπτικά που μοιάζει με εμπαιγμό, σε σημείο, μάλιστα, που το επεισόδιο να θεωρείται ιλαροτραγικό. Ή μήπως πρόκειται για σκιαγράφιση μιας βαθιά τραγικής ανθρώπινης φιγούρας που βιώνει τη διάψευση των προσδοκιών του και την ακύρωση όλων των πράξεών του; Αυτός ο προβληματισμός, που αγγίζει, δυστυχώς, και τα σύγχρονα βιώματα των μαθητών, υπήρξε αφετηρία αυτού του σεναρίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το διδακτικό σενάριο καλύπτει βασικούς διδακτικούς στόχους που προβλέπονται από το [Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#) για το Α΄ Επεισόδιο της «Ελένης»: τη γνωριμία με το Μενέλαο και τη Γερόντισσα, την αναζήτηση των βασικών χαρακτηριστικών του ευριπίδειου ήρωα, την αντίθεση ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι» (σ. 35-44). Αναδεικνύει, επίσης, το γεγονός ότι πρόκειται για κείμενο προορισμένο να παρασταθεί. Ακόμη, επεκτείνει τους προβληματισμούς των μαθητών πάνω στο θέμα της «ανάγκης».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στα πλαίσια του σεναρίου οι μαθητές αναπτύσσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες, χρησιμοποιώντας λογισμικά κειμενογράφου (Word), παρουσίασης (PowerPoint) για την παραγωγή μονοτροπικών και πολυτροπικών κειμένων. Πειραματίζονται με τη σύνταξη [εννοιολογικού χάρτη](#). Αναζητούν και αξιοποιούν ποικίλο υλικό από το διαδίκτυο (*κριτικός γραμματισμός*). Ακούνε και βλέπουν αρχεία παραστάσεων και βιντεοσκοπούν τις δικές τους προσπάθειες αναπαράστασης σκηνών του Επεισοδίου (*οπτικοακουστικός γραμματισμός*).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση - Ευριπίδη «Ελένη» Γ΄ Γυμνασίου:

Α΄ Επεισόδιο: [1^η Σκηνή, 437-494](#)

[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων - «Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη: Δημόδωρος. Μια μέρα στο αρχαίο θέατρο, 1999: [απόσπασμα](#) [πηγή: YouTube].

Βίντεο

[«Ελένη»](#) του Ευριπίδη, Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, Μονή Λαζαριστών-Σκηνή «Σωκράτης Καραντινός» 2008, μετάφραση: Σοφία Νικολαΐδου, σκηνοθεσία: Γιάννης Παρασκευόπουλος, σκηνικά-κοστούμια: Σοφία Παπαδοπούλου [πηγή: Κρατικό θέατρο Βορείου Ελλάδος]

[«Ελένη»](#) του Ευριπίδη, Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, Μονή Λαζαριστών-Σκηνή «Σωκράτης Καραντινός» 2008, μετάφραση: Σοφία Νικολαΐδου, σκηνοθεσία: Γιάννης Παρασκευόπουλος, σκηνικά-κοστούμια: Σοφία Παπαδοπούλου [πηγή: YouTube]

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

[«Ελένη»](#) του Ευριπίδη, Εθνικό Θέατρο, Επίδαυρος 1977, μετάφραση: Τάσος Ρούσσος, σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, μουσική: Ιάννης Ξενάκης σκηνογραφική επιμέλεια: Κλεόβουλος Κλώνης, κοστούμια: Αλέξης Φασιανός [πηγή: Ψηφιοποιημένο Αρχείο Εθνικού Θεάτρου]

[«Ελένη»](#) του Ευριπίδη, Εθνικό Θέατρο, Επίδαυρος 1977, μετάφραση: Τάσος Ρούσσος, σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός, μουσική: Ιάννης Ξενάκης σκηνογραφική επιμέλεια: Κλεόβουλος Κλώνης, κοστούμια: Αλέξης Φασιανός [πηγή: YouTube]

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Α΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες στην τάξη με διαδραστικό πίνακα

Οι μαθητές χωρίστηκαν εκ των προτέρων σε τέσσερις ομάδες. Η διδάσκουσα φρόντισε να κατανεμηθούν ισομερώς στις ομάδες οι μαθητές με γλωσσικές δυσκολίες, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη και τις φιλικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Οι μαθητές μοιράστηκαν σε έντυπη μορφή το κοινό [Φύλλο Εργασίας Α](#). Η διδάσκουσα τους θύμισε ότι ο σκηνικός χώρος έχει μείνει κενός μετά την αποχώρηση της Ελένης και του Χορού στο παλάτι. Το νέο πρόσωπο που θα εμφανιστεί πρέπει και αυτό να αυτοπαρουσιαστεί. Οι μαθητές, με κλειστά τα βιβλία τους, άκουσαν σε δύο φάσεις το ηχητικό απόσπασμα από το αρχείο του Εθνικού Θεάτρου της 1^{ης} Σκηνής του Α΄ Επεισοδίου από την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη που παρουσιάστηκε στην Επίδαυρο το 1977. Αρχικά, άκουσαν τους στ. 437-464 και κατόπιν απάντησαν στις πρώτες ερωτήσεις του Φύλλου Εργασίας. Καθώς άκουσαν τον Μενέλαο να καυχείται για την καταγωγή και τη στρατιωτική του δράση, υπέθεσαν ότι θα έπρεπε να εμφανίζεται με σκευή ανάλογη.

Στη συνέχεια, αφού άκουσαν τους στ. 465-494, συνέκριναν τα λόγια του Μενέλαου με τη σκευή του και συνειδητοποίησαν τη διάσταση ανάμεσα στα λεγόμενα (καυχισιολογία) και τη σκηνική παρουσία του ευριπίδειου ήρωα. Μια ομάδα ανέλαβε να κρατήσει σημειώσεις και να συντάξει γραπτά τα συμπεράσματα της διαδικασίας.

Στη συνέχεια, συμβουλευόμενοι και το κείμενο της σκηνής στα βιβλία τους, δημιούργησαν στον διαδραστικό πίνακα έναν [εννοιολογικό χάρτη](#) με τις αντιθέσεις που διέπουν τη σκηνή και ειδικότερα το πρόσωπο του Μενέλαου. Τη λειτουργία του λογισμικού την έδειξε αρχικά η διδάσκουσα. Πολύ γρήγορα, όμως, οι μαθητές αντιλήφθηκαν τη λειτουργία του και πήραν την πρωτοβουλία της σύνταξής του, συμμετέχοντας ζωηρά..

Επειδή ο χρόνος επαρκούσε,, εφαρμόστηκε στην τάξη η πρώτη εργασία ([A1](#)) από αυτές που προτείνονται να ανατεθούν στο σπίτι. Από το σχολιασμό της παρουσίασης του Μενελάου στο συγκεκριμένο Επεισόδιο η διδάσκουσα πέρασε στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει γενικότερα ο Ευριπίδης τους ήρωές του,

αξιοποιώντας το απόσπασμα [«Διάλειμμα»](#) από το λογισμικό *Δημόδωρος* και το [Παράλληλο κείμενο 1](#), σ. 41 στο σχολικό βιβλίο Τα χαρακτηριστικά των ευριπίδειων ηρώων εντοπίστηκαν εύκολα από τα παιδιά και η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε σε κλίμα ευφορίας.

Ως εργασία στο σπίτι τους ζητήθηκε να επιλέξουν μία από τις δύο δραστηριότητες ([A2](#), [A3](#)) που τους προτείνονται στο Φύλλο Εργασίας. Αν και η διδάσκουσα θεωρούσε ότι η δημιουργική γραφή θα απελευθέρωνε τη φαντασία των μαθητών, τα κείμενα των εργασιών στο σπίτι κινήθηκαν σε πολύ τυπικά και αναμενόμενα πλαίσια. Γενικότερα, όσο έντονη ήταν η συμμετοχή σε δραστηριότητες προφορικού λόγου, τόσο απρόθυμη ήταν η συμμετοχή σε γραπτές εργασίες.

B. Φάση

1 διδακτική ώρα με τέσσερις φορητούς υπολογιστές στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων και 2 ώρες στην τάξη

Η διδάσκουσα είχε στη διάθεσή της για μία ώρα την αίθουσα πολλαπλών χρήσεων με τέσσερις φορητούς υπολογιστές συνδεδεμένους στο διαδίκτυο. Ευελπιστούσε πως η μία ώρα θα ήταν αρκετή για τη συμπλήρωση και των δύο δραστηριοτήτων που προέβλεπαν τα Φύλλα Εργασίας [B1](#) και [B2](#). Τελικά, μόνο η πρώτη δραστηριότητα ολοκληρώθηκε στη διάρκεια της ώρας και παρουσιάστηκε στην ολομέλεια, ενώ η δεύτερη μεταφέρθηκε στη σχολική τάξη και τροποποιήθηκε αντίστοιχα. Ειδικότερα: η διδάσκουσα ανέγνωσε τη στιχομυθία της 2^{ης} σκηνής του Α΄ Επεισοδίου και οι τέσσερις ομάδες των μαθητών ανέλαβαν ανά δύο την πρώτη δραστηριότητα (Α) από τα δύο Φύλλα Εργασίας [B1](#) και [B2](#). Οι μαθητές συμπλήρωσαν τον σχετικό πίνακα και ανακοίνωσαν τα συμπεράσματά τους σχετικά με τις βεβαιότητες του Μενέλαου που ανατρέπονται (Φύλλο B1) και τη μη αναμενόμενη συμπεριφορά τόσο του Μενέλαου όσο και της Γερόντισσας (Φύλλο B2).

Κατόπιν οι μαθητές μεταφέρθηκαν στην τάξη τους και ακολούθησε η δεύτερη δραστηριότητα των Φύλλων Εργασίας που ήταν [κοινή](#). Η διδάσκουσα έβαλε να ακούσουν οι μαθητές το ηχογραφημένο απόσπασμα από την παράσταση της

«Ελένης» του Ευριπίδη από το Εθνικό Θέατρο (1977). Οι μαθητές εύκολα εστίασαν στο έντονο γέλιο των θεατών και αιτιολόγησαν το γέλιο σε μια τραγωδία, αποδίδοντάς το στις κινήσεις που πιθανόν να έκανε ο ηθοποιός, αλλά και στην ίδια την κατάσταση του Μενέλαου που είναι πραγματικά «για γέλια και για κλάματα». Αμέσως μετά παρακολούθησαν στον διαδραστικό πίνακα το βίντεο της 2^{ης} σκηνής του Α΄ Επεισοδίου από την παράσταση της «Ελένης» από το ΚΘΒΕ το 2008. Εστίασαν ως ομάδες στις σκηνοθετικές επιλογές της συγκεκριμένης παράστασης, δηλαδή στον τονισμό των κωμικών στοιχείων, στη σύγχρονη σκευή της «όχι και πολύ μεγάλης ηλικίας» Γερόντισσας και του Μενέλαου, στους συμβολισμούς της σκευής, στην έντονη κινητικότητα των πρωταγωνιστών και ακολούθησε προφορικός σχολιασμός. Οι μαθητές δεν «παρασύρθηκαν» από την κωμική επικάλυψη του επεισοδίου και επέμειναν στην τραγικότητα του Μενέλαου η οποία αναδεικνύεται εντονότερα στα πλαίσια του έσχατου εξευτελισμού του από μια γυναίκα, γερόντισσα και δούλη, πράγμα που εντυπωσίασε τη διδάσκουσα. Τέλος, ανέλαβαν να δραματοποιήσουν τη σκηνή.

Κατά την παρουσίαση της δραματοποίησης, που έγινε σε επόμενη ώρα, διαπιστώθηκε ότι μία ομάδα προετοίμασε συστηματικά τη δραματοποίηση, με δύο μάλιστα εκδοχές (κωμική και τραγική) και δικό της σενάριο. Χαρακτηριστικό είναι ότι η ομάδα αυτή φρόντισε να αξιοποιήσει όλα τα μέλη της, σκηνοθετώντας όχι μόνο τα δύο ομιλούντα πρόσωπα, αλλά μοιράζοντας – εφευρίσκοντας ρόλους και για τα υπόλοιπα (ένας έκανε την πόρτα, ένας άλλος τον τάφο του Πρωτέα, ξαπλωμένος σε ένα θρανίο, και ένας τρίτος ...τον «σεκιουριτά»!). Οι άλλες δυο ομάδες έμειναν προσκολλημένες στο βιβλίο, αλλά φρόντισαν για τη σκευή και το ύφος της απόδοσης, υιοθετώντας την τραγική εκδοχή· ενώ η μία δεν έκανε καμιά προετοιμασία και η παρουσίασή της ήταν από μόνη της παρωδία. Κάθε δραματοποίηση «βαθμολογούνταν» από τους μαθητές.

Γ. Ψάση

1 διδακτική ώρα στην τάξη

Η διδάσκουσα δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει το εργαστήριο Η/Υ και η τρίτη φάση τροποποιήθηκε ώστε να εφαρμοστεί με διαδραστικό πίνακα στην τάξη. Οι μαθητές μοιράστηκαν σε έντυπη μορφή το κοινό [Φύλλο Εργασίας](#) και, αφού άκουσαν από τη διδάσκουσα την ανάγνωση της 3^{ης} σκηνής του Α΄ Επεισοδίου, συζήτησαν για την επίδραση της επικοινωνίας του Μενέλαου με τη Γερόντισσα και προσπάθησαν να αιτιολογήσουν τις αντιδράσεις του. Εστίασαν ιδιαίτερα στην έννοια της «ανάγκης» στη σύγχρονη εποχή και τους ανατέθηκε ως εργασία στο σπίτι να δημιουργήσουν μια σχετική παρουσίαση.

Αξιολόγηση

Σε όλες τις φάσεις η αξιολόγηση ήταν διαμορφωτική.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

Επεισόδιο Α – Σκηνή 1^η

Κοινό Φύλλο Εργασίας Α

Να ακούσετε το [ηχητικό απόσπασμα](#) (στ. 437-464) από την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη που παρουσιάστηκε στην Επίδαυρο το 1977 από το Εθνικό Θέατρο. Κατόπιν να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιος είναι αυτός που μιλά;
- Πώς αυτοπαρουσιάζεται;
- Για ποια πράγματα καυχιέται και για ποια ελεεινολογεί τον εαυτό του;
- Αν ήσασταν σκηνοθέτες, με τι σκευή και τι ύφος θα τον παρουσιάζατε;

Ας συνεχίσουμε την ακρόαση:

- Ποιες **πρόσθετες** πληροφορίες αντλείτε για τον ευριπίδειο ήρωα μέσα από τα λόγια του;
- Οι πληροφορίες αυτές αλλάζουν την αρχική εικόνα που είχατε σχηματίσει για αυτόν;
- Αν δεν ήσασταν **ακροατές** αλλά **θεατές** της παράστασης: ποιες από αυτές τις πρόσθετες πληροφορίες θα γίνονταν αμέσως αντιληπτές και τι συναισθήματα και σκέψεις θα σας προκαλούσαν;

Αποστολή σας:

Να κάνετε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#) με τις αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν το Μενέλαο,

Εργασία για το σπίτι:

Να επιλέξετε μία από τις παρακάτω εργασίες:

Α1

Να παρακολουθήσετε το παρακάτω [απόσπασμα](#) από το λογισμικό «Δημόδωρος»: Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παίρνετε από το βίντεο, το Παράλληλο κείμενο 1 (σ.

41) στο Σχολικό Βιβλίο και όσα στοιχεία συλλέξατε από το Α΄ Επεισόδιο, να επισημάνετε τα χαρακτηριστικά των ευριπίδειων ηρώων.

A2

Υποθέστε πως είστε ο ευριπίδειος Μενέλαος και χτυπώντας την πόρτα του παλατιού σάς οδηγούν στον βασιλιά Θεοκλύμενο. Πώς θα αυτοπαρουσιαζόσασταν και τι θα προσδοκούσατε; Να γράψετε σε ευθύ λόγο τα λόγια που θα του απευθύνετε. Να λάβετε υπόψη σας την εικόνα που έχει ο Μενέλαος για τον εαυτό του.

A3

Υποθέστε πως είστε η ευριπίδεια Ελένη και βλέπετε και ακούτε τον Μενέλαο. Τι του λέτε; Να λάβετε υπόψη την εικόνα και τις προσδοκίες που έχει η Ελένη για τον Μενέλαο

B' Φάση

Σκηνή 2η

Φύλλο Εργασίας Β1-

Φάση Α

Η ειρωνική μέθοδος του Ευριπίδη συνίσταται στην ανατροπή των βεβαιοτήτων, στην μη αναμενόμενη εξέλιξη των πραγμάτων. Ποιες βεβαιότητες-πεποιθήσεις του Μενέλαου ανατρέπονται από τη συνάντησή του με τη Γερόντισσα - θυρωρό; Για να απαντήσετε στην ερώτηση, να θυμηθείτε για ποια δεδομένα καυχιέται ο Μενέλαος στην προηγούμενη σκηνή και κατόπιν να επισημάνετε ποιες νέες πληροφορίες παίρνει ο Μενέλαος από τη Γερόντισσα. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Στίχοι	Βεβαιότητες	Ανατροπή

Φάση Β κοινή

- Να ακούσετε το [ηχητικό απόσπασμα](#) της 2^{ης} Σκηνής του Α' Επεισοδίου από την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη από το Ψηφιοποιημένο Αρχείο

του Εθνικού Θεάτρου ή, εναλλακτικά, [εδώ](#). Σε κάποια σημεία του ηχητικού αποσπάσματος υπάρχει **έντονη αντίδραση του κοινού**. Να επισημάνετε αυτά τα σημεία και να περιγράψετε την αντίδραση.

- Να παρακολουθήσετε το παρακάτω [απόσπασμα](#) από την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος το 2008. Εναλλακτικά, μπορείτε να το βρείτε [εδώ](#). Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποια είναι η σκευή του Μενελάου; Ποια στοιχεία της παραπέμπουν στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ήρωας;
- Πώς παρουσιάζεται η Γερόντισσα - θυρωρός (σκευή, ήθος); Ποια στοιχεία της σκευής της παραπέμπουν στην ιδιότητά της;
- Ποιες σκηνοθετικές επιλογές της συγκεκριμένης παράστασης παραπέμπουν σε μια «τραγική» ή μια «κωμική» ανάγνωση του Α΄ Επεισοδίου;
- Υποθέστε ότι θα σκηνοθετήσετε τη 2^η Σκηνή του Α΄ επεισοδίου. Να περιγράψετε τη σκηνοθετική οπτική που θα επιλέγατε και τους λόγους της επιλογής σας.
- Να προετοιμάσετε τη δραματοποίηση της σκηνής και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Φύλλο Εργασίας Β2

Φάση Α

Η ειρωνική μέθοδος του Ευριπίδη συνίσταται στην ανατροπή των βεβαιοτήτων, στη μη αναμενόμενη εξέλιξη των πραγμάτων. Πώς αντιδρά ο Μενέλαος απέναντι στην απορριπτική στάση της Γερόντισσας; Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Η Γερόντισσα είναι		Ο Μενέλαος είναι	
Η Γερόντισσα φέρεται		Ο Μενέλαος φέρεται	

Τι είναι αναμενόμενο στη στάση του Μενέλαου και της Γερόντισσας και τι όχι; Τι συναισθήματα σας προκαλεί ο Μενέλαος;

Φάση Β κοινή

1. Να ακούσετε το [ηχητικό απόσπασμα](#) της 2^{ης} Σκηνής του Α΄ Επεισοδίου από την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη από το Ψηφιοποιημένο Αρχείο του Εθνικού Θεάτρου ή, εναλλακτικά, [εδώ](#). Σε κάποια σημεία του ηχητικού αποσπάσματος υπάρχει **έντονη αντίδραση του κοινού**. Να επισημάνετε αυτά τα σημεία και να περιγράψετε την αντίδραση.
2. Να παρακολουθήσετε το [απόσπασμα](#) της παράστασης της «Ελένης» του Ευριπίδη από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος το 2008. Εναλλακτικά, μπορείτε να το βρείτε [εδώ](#). Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:
 - Ποια είναι η σκευή του Μενέλαου; Ποια στοιχεία της παραπέμπουν στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ήρωας;

- Πώς παρουσιάζεται η Γερόντισσα-θυρωρός (σκευή, ήθος); Ποια στοιχεία της σκευής της παραπέμπουν στην ιδιότητά της;
- Ποιες σκηνοθετικές επιλογές της συγκεκριμένης παράστασης παραπέμπουν σε μια «τραγική» ή μια «κωμική» ανάγνωση του Α΄ Επεισοδίου;
- Υποθέστε ότι θα σκηνοθετήσετε τη 2^η Σκηνή του Α΄ επεισοδίου. Να περιγράψετε τη σκηνοθετική οπτική που θα επιλέγατε και τους λόγους της επιλογής σας.
- Να προετοιμάσετε τη δραματοποίηση της σκηνής και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια της τάξης.

Γ' Φάση

Επεισόδιο Α' – Σκηνή 3^η

Φύλλο Εργασίας Γ κοινό

Φάση Α

Σε ένα έγγραφο του Word να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις;

- Να εστιάσετε στη δομή του Α' Επεισοδίου: Πώς χρησιμοποιείται ο μονόλογος και πώς ο διάλογος;
- Επηρέασε τις επιλογές του Μενέλαου η επικοινωνία του με τη Γερόντισσα;
- Πώς αιτιολογείτε την αντίδραση του Μενέλαου μετά την επικοινωνία του με τη Γερόντισσα;
- Θεωρείτε το Μενέλαο «τραγικό» ή «φαιδρό» πρόσωπο;

Φάση Β

Η τελευταία απολογητική φράση του Μενέλαου στο Α' Επεισόδιο είναι: «Η πιο μεγάλη δύναμη 'ναι η ανάγκη» (στ. 575):

- Με ποιες ανάγκες βρίσκεται αντιμέτωπος ο Μενέλαος;
- Πώς επηρέασαν αυτές οι ανάγκες το ήθος του;
- Συμφωνείτε με τη φράση αυτή του Μενέλαου;
- Ποιες σημασίες έχει η λέξη ανάγκη στην εποχή μας και με ποιες καταστάσεις συνδέεται; Γνωρίζετε ανθρώπους που βρίσκονται σε ανάγκη;
- Αν βρισκόσασταν ποτέ εσείς σε ανάγκη, πώς υποθέτετε ότι θα αντιδρούσατε;

Αφού συζητήσετε ως ομάδα το θέμα αυτό, να δημιουργήσετε μια **παρουσίαση** σχετική με την **έννοια της «ανάγκης» στις μέρες μας** με τίτλο «Σύγχρονοι Μενέλαοι». Να παρουσιάσετε την εργασία σας στην ολομέλεια.

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η εργασία A1 για το σπίτι θα μπορούσε, εναλλακτικά να χρησιμοποιηθεί είτε ως αφόρμηση στην Α΄ Φάση είτε αμέσως μετά την ακρόαση της A΄ Σκηνής του Προλόγου. Θα μπορούσε, επίσης, η φάση αυτή να εφαρμοστεί στο εργαστήριο πληροφορικής και να ζητηθεί από τους μαθητές να διερευνήσουν τις σκηνοθετικές-ενδυματολογικές εκδοχές του ναυαγού Μενέλαου, παραπέμποντάς τους στις ιστοσελίδες του Εθνικού θεάτρου, του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος και άλλων σχημάτων. Θα μπορούσαν ακόμη να εκμεταλλευτούν τις αντίστοιχες ιστοσελίδες εστιάζοντας στη θεατρική κριτική.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο εφαρμόστηκε στη Γ΄ Γυμνασίου του Διαπολιτισμικού Γυμνασίου Ευόσμου σε ένα τμήμα εικοσιτεσσάρων μαθητών μέτριων δυνατοτήτων, στο οποίο εντάσσονται και τρεις αρχάριοι αλλοδαποί μαθητές, τρεις με αρκετά καλό επίπεδο γνώσης της ελληνικής γλώσσας και τρεις με καλό.

Αν οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση εννοιολογικών χαρτών, θα πρέπει ο διδάσκων να φροντίσει να τους εισάγει στη λειτουργία και τη λογική τους.

Μπορεί να χρειαστεί περισσότερος χρόνος κατά την εφαρμογή του σεναρίου,στη 2^η φάση, καθώς η δραματοποίηση είναι πάντοτε διαδικασία χρονοβόρα και στην 3^η φάση, γιατί οι δραστηριότητες είναι αρκετές για παιδιά που δεν είναι γυμνασμένα σε ομαδική εργασία με ΤΠΕ.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αντερσον, Μπ. 1997 [1991]. *Φαντασιακές κοινότητες*.Μτφρ. Π. Χαντζαρούλα). Αθήνα: Νεφέλη.

Αποστολίδου, Β.& Ε. Χοντολίδου (επιμ.). 2002. *Λογοτεχνία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός.

Γεωργουσόπουλος, Κ. 2012. *Η ειρωνική ματιά*, εφημ. «Τα Νέα», 3/2/2007
<http://www.tanea.gr/vivliodromio/?aid=8476>

Ιακώβ, Δ. 2001. *Η ποιητική της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας*. Αθήνα: ΜΙΕΤ

Καπλάνη, Β. & Λ. Κούντουρα. 2004. «Η λογοτεχνία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: από το μαθητή στον αναγνώστη. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο... Μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γιώργος Δαρδανός, 161-168.

Κουτσογιάννης, Δ., Ακριτίδου, Μ., & Σ. Αντωνοπούλου. 2010. *Διαδραστικά συστήματα διδασκαλίας και η αξιοποίησή τους στα φιλολογικά μαθήματα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/11/diadrastikoipe02final-100913082431-phpapp01.pdf>

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας,
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html [15.11.2012]

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. . London: Arnold.

Kress, G. 2000. Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μέλλον, *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2, 111-124.

Wiles, D. 2009. *Το αρχαίο ελληνικό δράμα ως παράσταση. Μια εισαγωγή* Μτφρ. Ε. Οικονόμου. Αθήνα: ΜΙΕΤ